

28844 Integriteitsbeleid openbaar bestuur en politie
Nr. 301 Brief van de minister van Binnenlandse Zaken
 en Koninkrijksrelaties

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 18 november 2025

Tijdens de behandeling van de begroting van het ministerie van Algemene Zaken op 18 januari 2024 heeft de voormalig minister-president een schriftelijke reactie toegezegd op de motie¹ van het lid Beckerman. Middels deze brief kom ik hieraan tegemoet.

De regering is verzocht om bij de Rijksoverheid een weerbaarheidsscan in te voeren zoals ontwikkeld voor de decentrale overheid (motie-Leijten²). Deze scan geeft inzicht in de mate waarin het netwerk van kandidaat-bestuurders voor de decentrale overheid een potentieel risico vormt voor ondermijning en integriteitskwesaties. De motie-Beckerman constateert dat de weerbaarheidsscan zoals ontwikkeld voor de decentrale overheid verder moet worden ontwikkeld om deze toe te kunnen passen op bewindspersonen en topambtenaren, en verzoekt de regering de weerbaarheidsscan enkel uit te voeren als deze daadwerkelijk bruikbaar is voor de beoogde doelgroepen.

Voorop gesteld wordt dat voor iedereen die werkzaam is in het openbaar bestuur geldt dat zij een bijzondere positie innemen, omdat mensen erop moeten kunnen vertrouwen dat de overheid eerlijk en betrouwbaar is. Een eerlijke en betrouwbare overheid vraagt om ambtenaren en bestuurders voor wie integriteit onlosmakelijk verbonden is met hun vakmanschap.³ Zij dienen mensen gelijkwaardig en respectvol te behandelen, en verantwoording af te leggen over het eigen gedrag en handelen. Voor bewindspersonen en topambtenaren geldt dit vanwege de voorbeeldfunctie des te meer.

Bewindspersonen en topambtenaren hebben, net zoals iedereen, recht op een privéleven en recht tot vereniging. Vanuit de Ambtenarenwet 2017 geldt hierbij voor ambtenaren de functioneringsnorm. Daarnaast vraagt een overheid die dienstbaar is en oog heeft voor de menselijke maat ook om bewindspersonen en ambtenaren die in contact staan met de samenleving. Vanwege

¹ Kamerstuk 36 410 III, nr. 7

² Kamerstuk 28 844, nr. 243

³ Kamerstuk 28 844, nr. 254

de voorbeeldfunctie van bewindspersonen en topambtenaren is het wel van belang dat zij zich continu bewust zijn van de netwerken waarin zij zich bewegen en de mogelijke invloed van deze netwerken op het eigen functioneren (“netwerkbewustzijn”). Zoals ook uit wetenschappelijke literatuur blijkt⁴, kunnen netwerken een negatieve impact hebben op het gelijke speelveld en daardoor een risico vormen voor de eigen integriteit en veiligheid. Ik onderschrijf daarom ook nadrukkelijk het doel achter de motie.

De bestaande weerbaarheidsscan wordt bij sommige decentrale overheden gebruikt bij sollicitatieprocedures. De scan geeft een oordeel over de weerbaarheid van de (kandidaat-)bestuurder of gemeentesecretaris, het netwerkbewustzijn, eventuele integriteitsrisico's en, indien aan de orde, advies over maatregelen hoe geconstateerde risico's zoveel mogelijk kunnen worden vermeden. Voor bewindspersonen en topambtenaren geldt dat in de bestaande benoemingsprocedures al aandacht wordt besteed aan integriteitsrisico's. Zo ondergaan leden van de Topmanagementgroep (TMG)⁵ een AIVD-screening. De A-screening wordt elke vijf jaar herhaald. Ook is de invloed van netwerken onderdeel van het verplichte self-assessment dat kandidaat-bewindspersonen afnemen voorafgaand aan de aanvaarding van het ambt. Een weerbaarheidsscan voor bewindspersonen en topambtenaren heeft daarom bij een sollicitatieprocedure of een benoeming geen toegevoegde waarde.

De afgelopen jaren is sterk ingezet op het bestendigen van kennis en bewustzijn van integriteitsnormen. Zo geldt voor bewindspersonen dat de gedragscode integriteit bewindspersonen een overzicht biedt van alle integriteitsregels, uitgangspunten en gedragsnormen voor bewindspersonen. Om recht te doen aan de geest van de motie-Beckerman waarbij netwerkbewustzijn duurzaam wordt verankerd binnen het integriteitsbeleid van de rijksoverheid, zal bij de actualisering van de gedragscode integriteit bewindspersonen expliciet aandacht worden besteed aan netwerkbewustzijn. Voorts kunnen bewindspersonen voor advies over integriteitsvragen terecht bij de vertrouwensfunctionarissen voor leden van het kabinet, te weten de heer De Hoop Scheffer en mevrouw Sorgdrager.

⁴ Lectorale rede uitgesproken door mr. dr. W. Slingerland “op zoek naar weerbaarheid als de democratie onder druk staat”, 26-01-2023, p. 6.

⁵ De Topmanagementgroep is een groep van de ongeveer 100 hoogste ambtelijke functies, zoals secretarissen-generaal, directeuren-generaal en inspecteurs-generaal.

De Gedragscode Integriteit Rijk, die voor alle ambtenaren geldt, bevat informatie over integriteitsrisico's door (privé)contacten. Daarnaast bestaan voor topambtenaren aanvullende integriteitswaarborgen. Zo is er in aanvulling op de departementale regelingen voor de TMG een compliance officer aangewezen die toeziet op de registratie en naleving van de regels omtrent financiële belangen en die kan adviseren over de toelaatbaarheid van nevenactiviteiten. Nevenfuncties van TMG-leden worden geregistreerd en halfjaarlijks gepubliceerd. Ieder jaar worden nevenactiviteiten ter sprake gebracht in de jaargesprekken en bij functiewisseling worden ze opnieuw gewogen. Voor vragen over deelname aan netwerken en de gevolgen hiervan voor de integriteit en veiligheid, kunnen zij tevens terecht bij de compliance officer.

Voor topambtenaren bestaat er bovendien een stevig leer- en ontwikkelaanbod rondom moreel en inclusief leiderschap. Integriteit is een centraal onderdeel in het recent ontwikkelde verplichte startprogramma voor nieuwe topambtenaren. Daarnaast wordt het leer- en ontwikkelaanbod voor topambtenaren aangevuld met modules die zich richten op het vergroten van netwerkbewustzijn, met concrete tools die topambtenaren kunnen inzetten om het gesprek te voeren over integriteit en de netwerken waarin topambtenaren zich bewegen.

Zowel bij bewindspersonen als topambtenaren wordt ingezet op bewustwording en handelingsperspectief. Hiermee ondersteunen we bewindspersonen en topambtenaren in integere positionering in netwerken, en voorkomen we een negatieve impact van netwerken op het gelijke speelveld. Hierbij wordt aangesloten bij de wetenschappelijke literatuur over netwerkbewustzijn.

Ik ben van mening dat ik met het bovenstaande recht doe aan de doelstelling van de motie en beschouw met deze brief de motie dan ook als afgedaan.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
F. Rijkaart